

УДК 332.14(1-04)

ЛУЧИК Світлана, д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту
ЧТЕІ КНТЕУ

ЛУЧИК Василь, д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної
кібернетики та програмної інженерії ЧТЕІ КНТЕУ

ЛУЧИК Маргарита, к. е. н., керуючий відділенням в ПАТ "Креді Агріколь
Банк" в м. Києві

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Досліджено економічний потенціал прикордонних регіонів за його складовими. Здійснено позиціонування прикордонних регіонів за рівнем використання їх економічного потенціалу шляхом визначення інтегрального показника. Обґрунтовано рекомендації щодо більш ефективного використання наявного економічного потенціалу прикордонних регіонів в євроінтеграційних процесах.

Ключові слова: прикордонний регіон, економічний потенціал, інтегральне оцінювання, позиціонування регіонів.

© Лучик С., Лучик В., Лучик М., 2016

70

 ISSN 1727-9313. ВІСНИК КНТЕУ. 2016. № 5

Лучик С., Лучик В., Лучик М. Экономический потенциал приграничных регионов Украины. Исследован экономический потенциал приграничных регионов по его составляющим. Проведено позиционирование приграничных регионов по уровню использования экономического потенциала путем определения интегрального показателя. Обоснованы рекомендации для более эффективного использования имеющегося экономического потенциала приграничных регионов в евроинтеграционных процессах.

Ключевые слова: пограничный регион, экономический потенциал, интегральное оценивание, позиционирование регионов.

Постановка проблеми. Метою регіонального позиціонування є виділення головних характеристик регіону та розробка чітких орієнтирів, які визначають його територіальні особливості та конкурентні переваги. Саме здатність регіональних господарських комплексів самостійно накопичувати ресурс розвитку свідчитиме про можливість та доцільність подальших кроків у напрямі збільшення економічної самостійності регіонів [1, с. 5]. Позиціонувати регіон можна тільки шляхом просування його локальних ексклюзивних відмінностей.

Проведення оцінки конкурентних переваг регіонів залежить від того, хто та з якою метою цю оцінку проводить. Так, потенційних інвесторів передусім будуть цікавити конкурентоспроможність регіону щодо факторів виробництва, інвестиційного й підприємницькому клімату, екологічних показників тощо. Для регіональних органів виконавчої влади метою оцінки може бути визначення внеску кожного регіону в підвищення конкурентоспроможності країни та місця й ролі регіону. Регіональні органи влади зацікавлені в комплексному оцінюванні потенціалу регіону, виявленні його конкурентних переваг і факторів, що гальмують розвиток, для розроблення стратегії розвитку регіону. Іншими цілями може бути позиціонування конкретного регіону з точки зору його впливу на конкурентоспроможність країни та сусідніх регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатоаспектність проблематики дослідження, пошук методів та інструментів для забезпечення та підвищення конкурентоспроможності регіонів, подальшого розвитку потенціалу регіонів набули свого втілення в наукових працях Л. Антонюк, В. Василенка, А. Мокія, Т. Васильціва, З. Герасимчук, І. Заблудської, В. Кифяка, Л. Ковальської, Ю. Королюка [2–9] та інших вітчизняних вчених-економістів. Незважаючи на вагомий науковий доробок у сфері дослідження конкурентних переваг регіонів, формування і використання їх економічного потенціалу, невирішеним залишається питання позиціонування регіонів України, яке дало б змогу визначити конкурентні переваги кожного з них та розробити найбільш ефективну стратегію розвитку.

Метою статті є практичне застосування методичного підходу до визначення позицій прикордонних регіонів стосовно використання їх економічного потенціалу.

Матеріали та методи. Інформаційною базою дослідження слугували праці вітчизняних науковців з питань регіонального розвитку, дані Державної служби статистики України, власні розрахунки і спостереження. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання: теоретичного узагальнення, групування, порівняння, аналізу та синтезу – при дослідженні економічного потенціалу регіонів України; інтегрального оцінювання і графічного аналізу – для наочного представлення результатів дослідження.

Результати досліджень. Внаслідок визначення Україною курсу на європейську інтеграцію найбільш актуальними стали питання розвитку прикордонних регіонів (ПКР), які першими адаптуються до загальноєвропейської економіки, що забезпечує зміцнення внутрішньої конкурентоспроможності національної економіки. Визначаючи прикордонний регіон як адміністративно-територіальну одиницю, що знаходиться на наступному після державного рівні та розташовану безпосередньо вздовж державного кордону [9, с. 140], в Україні прикордонними регіонами можна вважати 19 областей (з 2014 р. 18 регіонів без АР Крим). Шість з них входять до складу чотирьох єврорегіонів: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька (Карпатський єврорегіон), Волинська (єврорегіон "Буг"), Одеська (єврорегіон "Нижній Дунай"), Івано-Франківська, Чернівецька (єврорегіон "Верхній Прут").

Економічний потенціал ПКР є основою їх високого конкурентного статусу за умови ефективного його використання. Під *економічним потенціалом ПКР* розумітиметься сукупність природно-ресурсних, виробничо-фінансових, інтелектуальних і трудових, експортних можливостей регіону, які забезпечують йому стійкі конкурентні позиції у національній і міжнародній економіці. Саме потужний економічний потенціал регіонів і його ефективне використання дає їм можливість успішно конкурувати за залучення іноземних інвестицій, висококваліфікованої робочої сили, інших економічних ресурсів [2, с. 150].

З огляду на необхідність проведення позиціонування ПКР України та визначення їх конкурентної позиції економічний потенціал регіону аналізується за такими компонентами та показниками:

базова інфраструктура – щільність автомобільних доріг; щільність залізничних доріг; частка будівництва інженерних споруд у загальних будівельних роботах (%); частка ветхих і аварійних теплових і парових мереж регіону у загальній протяжності таких мереж (%); частка ветхих і аварійних водопровідних мереж регіону у загальній протяжності таких мереж (%); вантажооборот підприємств транспорту (млн ткм); пасажирооборот автобусів (млн пас-км);

виробничо-фінансовий потенціал – валовий внутрішній продукт на душу населення (грн); обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу (грн); продуктивність праці в сільськогосподарських

підприємствах на одну особу (грн); частка прибуткових підприємств у регіоні (%); капітальні інвестиції на одну особу (грн);

інноваційний потенціал – кількість інноваційно активних підприємств у промисловості регіону (од.); обсяг реалізованої інноваційної продукції у промисловості (млн грн); витрати на інноваційну діяльність у промисловості (млн грн);

потенціал соціодемографічного розвитку – міграційний приріст (осіб); сумарний коефіцієнт народжуваності (осіб); коефіцієнт дитячої смертності на 1000 живонароджених (осіб); чисельність студентів ВНЗ на 10 тис. осіб (осіб), наявний дохід на одну особу (грн);

трудоий потенціал економічно активного населення (тис. осіб); зареєстрований рівень безробіття (тис. осіб), потреба підприємств у працівниках (тис. осіб); середня заробітна плата (грн);

потенціал міжнародної інтеграції – прямі іноземні інвестиції на одну особу (дол. США); експорт товарів (тис. дол. США), експорт послуг (тис. дол. США);

природно-екологічний потенціал – витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів (тис. грн), викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря (тис. т); частка природно-заповідного фонду від площі території регіону (%).

Для спільного використання якісно різномірних даних необхідні процедури зведення їх до зіставного вигляду, що надасть можливість застосовувати ці дані в єдиних схемах прогнозно-аналітичних розрахунків і отримати єдиний інтегральний показник – *інтегральний індекс використання економічного потенціалу регіону*. Основною перевагою цього показника є демонстрація рангу конкурентної позиції, а недоліком – методологічні складності інтегрування показників до зведеного. Для цього у ході дослідження застосовано методику, затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856 "Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики" [10].

Позиціонування прикордонних регіонів проводилося на основі підрахунку відносних відхилень показників кожного регіону від максимальних та мінімальних значень таких показників інших регіонів за формулою:

$$R_j = \sum_{i=1}^m \frac{x_{\max_i} - x_{ij}}{x_{\max_i} - x_{\min_i}} + \sum_{i=m+1}^n \frac{x_{ij} - x_{\min_i}}{x_{\max_i} - x_{\min_i}}, \quad m = \overline{0, n}, \quad (1)$$

де R_j – сума рейтингових оцінок конкретного регіону за кожним з показників, що

характеризують окремий напрям діяльності;

x_{ij} – значення i -го показника j -го регіону;

x_{\max_i} – максимальне значення i -го показника;

x_{\min_i} – мінімальне значення i -го показника.

Перша частина рівності формули (1) використовується для оцінки показників, підвищення яких має позитивне значення (наприклад, обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення), друга частина – для оцінки показників, підвищення яких має негативне значення (наприклад, коефіцієнт дитячої смертності).

Інтегральний індекс регіонального розвитку j -го регіону R_{cpi} розраховується як середнє арифметичне інтегральних індексів його складових R_j :

$$R_{cpi} = \frac{R_j}{n}, \quad (2)$$

де n – кількість складових.

Для аналізу рівня наявного економічного потенціалу регіонів України, у тому числі і прикордонних, використовувались дані регіональної статистики за 2010–2015 рр., представлені Державною службою статистики України [11].

На основі запропонованої системи показників розраховано інтегральний індекс базового інфраструктурного забезпечення у прикордонних регіонах за 2010–2015 рр., який виявив лідера – Донецьку область. Високі позиції завжди утримували Чернівецька, Харківська, Київська і Львівська області. Наступні позиції у рейтингу прикордонних регіонів чередували між собою Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська і Вінницька області. Найгірші показники стабільно мали Чернігівська, Сумська, Одеська і Херсонська області, що пов'язано з незадовільним станом водопровідних, теплових і парових мереж, незначними обсягами вантажо- та пасажирообороту та зменшенням обсягів будівництва інженерних споруд. У загальному рейтингу за показником інфраструктурного забезпечення регіонів після Донецької області провідні позиції завжди мали Дніпропетровська і Полтавська, найслабші – Кіровоградська і Херсонська.

Проведена інтегральна оцінка виробничо-фінансового потенціалу розвитку прикордонних регіонів України за 2010–2015 рр. показала, що за досліджуваний період п'ятірка прикордонних регіонів-лідерів практично не змінювалась. Найвищий показник усі роки (за винятком 2015 р.) мала Київська область. Лідируючі позиції також посідали Донецька, Івано-Франківська, Миколаївська, Вінницька області.

З областей, що входять до Карпатського регіону, найкращі показники всі роки демонструє Івано-Франківська область. Протягом 2010–2014 рр. область займала 2 або 3 позиції серед прикордонних регіонів. У 2015 р. область за даним показником вийшла на першу позицію серед регіонів України (без м. Київ). Львівська область увесь період входила до десятки найкращих прикордонних регіонів за наявним виробничо-фінансовим потенціалом (5–8 позиція), однак

у 2015 р. область значно погіршила свої показники. На зниження показника вплинуло погіршення ситуації у сільському господарстві. Львівська вона – єдиний регіон країни, в якому сільськогосподарські підприємства завершили 2015 р. зі збитками у сумі 371084.8 тис. грн. Закарпатська область з 15 позиції серед прикордонних регіонів, яку вона займала у 2010 р., перемістилась на 17 (передостанню) у 2014–2015 р. Чернівецька область усі роки дослідження займала останню 18 позицію у рейтингу прикордонних регіонів і 23 або 24 – у загальному рейтингу (без м. Київ і у 2014–2015 рр. без АР Крим).

Якщо проводити позиціонування всіх регіонів України за використанням виробничо-фінансового потенціалу, то найкращі показники демонструють Полтавська і Дніпропетровська області (у 2010 р. це 1 і 2 позиції у рейтингу, а у 2015 р. – 3 і 5 позиції). Провідні позиції в загальному рейтингу завжди займали Кіровоградська і Запорізька області (у 2015 р. це відповідно 4 і 6 позиції).

Розрахунок інтегрального індексу *використання потенціалу соціодемографічного розвитку* прикордонних регіонів за 2010–2015 рр. показав, що лідируючу позицію посіла Харківська область. До п'ятірки лідерів протягом 2010–2013 рр. входили також Одеська, Донецька, Луганська і Київська області. Головним чином це зумовлено ситуацією на ринку праці та рівнем доходів населення. У 2014–2015 рр. дещо змінився порядок у рейтингу цих областей. Якщо у 2010–2011 рр. Київська область посідала 5 позицію, то у 2014–2015 рр. вже 2. З 2013 р. значно покращила свої показники Львівська область (10 позиція у 2010 р., 8 – 2013 р., 5 – 2014–2015 р.) завдяки покращанню демографічної ситуації і збільшенню кількості студентів у регіоні. Суттєве зниження рейтингів Донецької та, особливо, Луганської областей пов'язано з конфліктом у цих регіонах і значному відтоку з них населення.

Івано-Франківська область усі роки мала непогані демографічні показники (міграційний приріст, сумарна народжуваність), які ще покращились у 2014–2015 рр., що дозволило області вийти на 8 позицію серед прикордонних регіонів у 2014 р. і 9 – у 2015 р. Чернівецька область протягом усього періоду посідала 12–14 позицію у рейтингу прикордонних регіонів. Закарпатська область у 2010–2014 рр. займала нижні позиції рейтингу як серед прикордонних, так і всіх регіонів України (зростаюче міграційне скорочення населення, висока дитяча смертність, низькі реальні доходи населення). Однак у 2015 р. ситуація дещо покращилась і область посіла 16 позицію (збільшення сумарної народжуваності).

Якщо розглядати загальний рейтинг регіонів України за *соціо-демографічним потенціалом* розвитку (без м. Київ), то слід відмітити високі позиції протягом усього періоду досліджень таких областей, як Полтавська, Дніпропетровська, Запорізька. Якщо у 2010 р. вони займали 3, 4 і 5 позиції відповідно, то у 2015 р. – 2, 7 і 4. Падіння рейтингу Дніпропетровської області пов'язано з істотним погіршенням

демовідтворювальних показників – уперше за період досліджень у регіоні зафіксовано міграційне скорочення населення.

Позиціонування прикордонних регіонів України за рівнем використання *трудового потенціалу* виявило четвірку лідерів: Донецька, Одеська, Київська і Харківська області (високий рівень економічної активності населення, середньомісячної заробітної плати працівників, відносно краща ситуація на ринку праці). Високі позиції у 2010–2013 рр. мала Луганська область (5 позиція). Однак у 2014–2015 рр. до п'ятірки увійшли Миколаївська (2014 р.) і Львівська (2015 р.) області.

Серед областей Карпатського регіону найвищі позиції за рівнем використання наявного трудового потенціалу посідала Львівська область (8–9 позиції протягом 2010–2013 рр., 7 – 2014 р. та 5 – 2015 р.). Стабільно 10 позицію в рейтингу прикордонних регіонів протягом 2010–2013 рр. утримувала Закарпатська область, яка покращила свої показники у 2014–2015 рр. (підвищення економічної активності населення, середньомісячної заробітної плати, невисокий рівень зареєстрованого безробіття) і посіла відповідно 8 і 7 позиції. Як негативну тенденцію слід відмітити постійне зниження потреби підприємств області у працівниках.

Для Чернівецької та Івано-Франківської області характерні низькі показники економічної активності, попиту підприємств у працівниках, що визначає їх доволі невисокий рейтинг – 12–15 позиції протягом 2010–2015 рр. У 2015 р. Івано-Франківська область зайняла 10, а Чернівецька – 13 позиції у рейтингу прикордонних регіонів.

Якщо аналізувати всі регіони України (без м. Київ) за показником трудового потенціалу, то всі роки дослідження, крім 2011–2012 рр., лідером була Дніпропетровська область. У 2011–2012 рр. на першу позицію вийшла Донецька область.

Дослідження *інноваційного потенціалу* прикордонних регіонів виявило, що протягом 2010–2013 рр. безперечне лідерство утримувала Донецька область. У 2014–2015 рр. на перше місце вийшла Харківська область, яка в попередні роки займала другу позицію. Високі показники протягом усього періоду досліджень демонстрували Миколаївська, Сумська, Львівська області. Значно покращила свої позиції Київська область. Якщо у 2010–2014 рр. вона займала 12–13 місце в рейтингу прикордонних регіонів, то у 2015 р. – 15 місце. Найгірші показники всі роки дослідження демонстрували Рівненська, Волинська, Чернівецька й Чернігівська області. У 2014–2015 рр. Луганська область теж потрапила у кінець рейтингового списку, хоча в попередні роки посідала 6–7 позиції серед прикордонних регіонів. Для Карпатського регіону характерні відносно невисокі показники інноваційного розвитку підприємств. Крім Львівської, досить непогані результати протягом 2010–2013 рр. демонструвала Івано-Франківська область (5–6 позиція). Однак у 2014–2015 рр. відбулося зниження втричі порівняно з 2013 р. інноваційної активності підприємств; у 3.6 раза – обсягу реалізованої

інноваційної продукції у промисловості; у 5.3 раза – витрат на інноваційну діяльність підприємств у промисловості. Закарпатська область протягом 2010–2014 рр. утримувала 15–17 місце в рейтингу прикордонних регіонів. У 2015 р. область зайняла 10 позицію, але це відбулось не завдяки посиленню інноваційної активності бізнесу в регіоні, а через значне погіршення цього показника в інших регіонах.

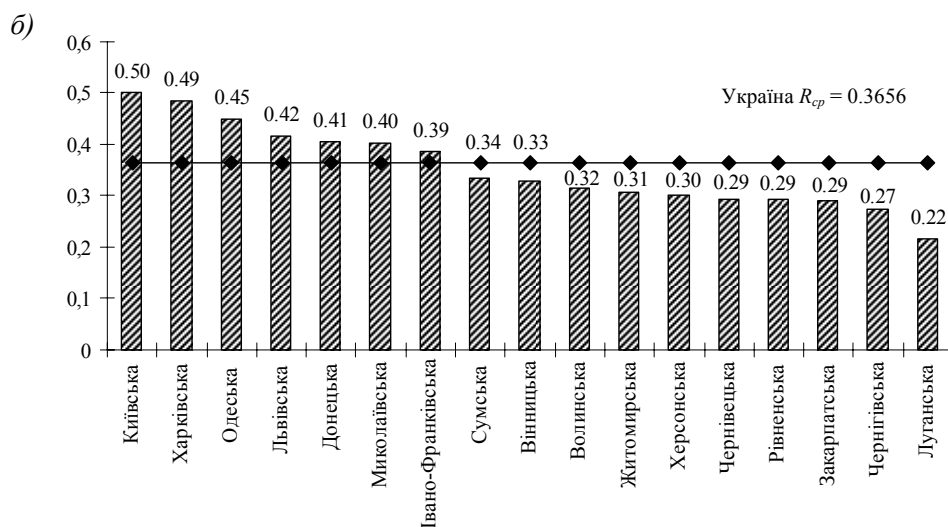
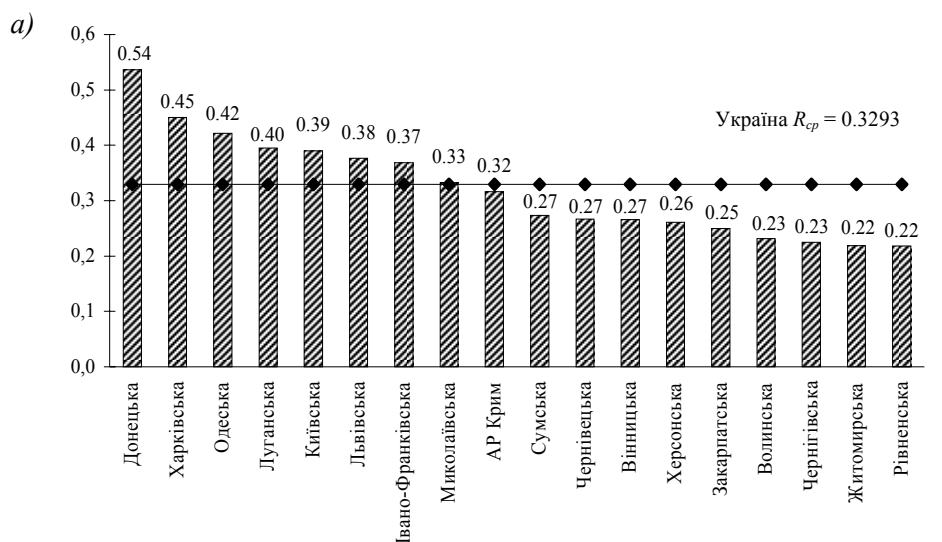
Проведення позиціонування прикордонних регіонів за напрямом "природно-екологічний потенціал" виявило, що всі роки досліджень лідером серед прикордонних регіонів була Херсонська область, а в загальному рейтингу – Хмельницька (найбільший у Європі національний природний парк "Подільські Товтри" площею 261.3 тис. га). Високі показники зафіксовано у Закарпатській, Волинській, Івано-Франківській, Одеській областях. Закарпатська область стабільно утримувала другу позицію в рейтингу прикордонних регіонів, а Івано-Франківська серед прикордонних регіонів перейшла з третьої позиції у 2010–2013 рр. до шостої у 2014 р. і сьомої у 2015 р. Останніми роками покращилась ситуація в Київській та Миколаївській областях. Витрати на природоохоронну діяльність у цих регіонах у 2015 р. порівняно з 2013 р. збільшились у 2 і 4.9 раза відповідно. Київська область посіла третю позицію, Миколаївська – четверту. Львівська область протягом 2010–2015 рр. займала 12 або 13 позицію, а Чернівецька – 14 або 15 серед прикордонних регіонів.

Нижні рядки рейтингу прикордонних регіонів за напрямом "природно-екологічний потенціал" стабільно утримують Вінницька, Луганська і Донецька області. В загальному рейтингу регіонів за цим показником низькі показники мають Черкаська, Кіровоградська і Дніпропетровська області.

За результатами дослідження *експортного потенціалу* прикордонних регіонів виявлено, що провідні позиції завжди тримали Донецька, Одеська, Київська, Харківська, Миколаївська області. У 2015 р. Донецька область поступилась Одеській через призупинення діяльності низки промислових об'єктів регіону. Аналогічна ситуація з Луганською областю, яка завжди теж демонструвала високі показники (5–6 місце). Загальний рейтинг очолює Дніпропетровська область, яка утримує лідерські позиції увесь період дослідження. Високий експортний потенціал має Львівська область, яка у 2014–2015 рр. підвищила свій рейтинг з 7 до 5 місця. Закарпатська та Івано-Франківська області стабільно утримували 9 і 10 позиції у рейтингу. Також з 2011 р. нижню позицію в рейтингу як прикордонних регіонів, так і в загальному займає Чернівецька область. Слід звернути увагу на значний розрив між максимальним і мінімальним значеннями показника: у Дніпропетровській області – 0.7725 та Чернівецькій – 0.0052. Також значним є розрив між першою і другою позицією в рейтингу – 0.2740. Це свідчить про дуже низькі можливості більшості регіонів України, зокрема прикордонних, щодо експорту товарів і послуг, а також

обсягів прямих іноземних інвестицій, що спрямовуються в економіку регіонів.

Розрахунок інтегрального індексу використання економічного потенціалу для прикордонних регіонів показав, що протягом 2010–2013 рр. лідером залишалась Донецька область, яка у 2014 р. знизилася свої позиції до 4, а у 2015 р. – до 5, пропустивши вперед Київську, Харківську, Одеську і Львівську області (рисунки).

а) 2010 р., б) 2015 р.

Позиціонування прикордонних регіонів України за інтегральним індексом використання економічного потенціалу у 2010 і 2015 рр.

Серед областей Карпатського регіону середньоукраїнський рівень, крім Львівської області, перевищувала Івано-Франківська (7 позиція в рейтингу). Низькі показники мають Чернівецька (13 місце)

і Закарпатська (15) області. Нижні сходинки в рейтингу займають Чернігівська і Луганська області, хоча у 2010 р. їх позиції були значно вищі, особливо Луганської (4 позиція).

Висновки. Таким чином, отриманий інтегральний індекс використання економічного потенціалу прикордонних регіонів свідчить про подальше поглиблення відмінностей у рівнях їх розвитку, що можна пояснити нерівними "стартовими" умовами при переході до ринкових відносин, відмінностями у природно-ресурсному потенціалі, нерівним доступом до бюджетних ресурсів, географічним розміщенням тощо. Регіони виявились не готовими до зростаючого конкурентного тиску на внутрішньому та зовнішніх ринках у боротьбі за матеріальні, фінансові та людські ресурси і демонструють неефективне використання наявного потенціалу і конкурентних переваг. Загострення військового конфлікту на сході України значно знизило позиції таких сильних промислових регіонів, як Донецька і Луганська області, негативно вплинуло на економіку сусідніх до них областей.

Для підвищення ефективності використання наявного економічного потенціалу прикордонних територій та його розвитку необхідним є більш диференційований підхід до формування політики їх розвитку. Потрібно залучати і спрямовувати прямі іноземні інвестиції на розвиток та підвищення якості інфраструктурного та інформаційного забезпечення, розширення транспортного сполучення, що надасть можливість більш швидкими темпами розвивати переробну промисловість, торговельно-посередницьку та логістичну сферу, готельно-ресторанний бізнес, туризм.

Сусідство України з країнами Євросоюзу розширює можливості залучення прикордонних регіонів до загальноєвропейських процесів покращання якості людського життя, присутності на міжнародних ринках товарів і послуг, дозволяє урізноманітнювати напрями транскордонного співробітництва. Проте транскордонне співробітництво в Україні гальмується через його недооцінку з боку регіональної влади як реального практичного інструменту підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів, рівня життя їх мешканців, а також відсутністю чіткої нормативно-правової бази та прозорих фінансових механізмів підтримки розвитку прикордонних територій.

Значною загрозою для прикордонних регіонів, особливо західних, є масові трудові міграції, які останнім часом доповнились виїздами молоді на навчання. Бажання отримати престижну європейську освіту і близькість до Польщі, Чехії, Німеччини обумовлює вибір молодими людьми вишів цих країн для навчання і надалі можливого працевлаштування. За даними Інституту міжнародної освіти, до 2025 р. вчитися не вдома будуть близько 8 млн осіб з України [12]. За таких тенденцій є дуже висока ймовірність неповернення молоді, а далі й їх батьків та членів родини, назад на батьківщину, що веде до відтоку інтелектуального капіталу, насамперед з прикордонних територій.

Реформи ж вищої освіти в Україні не є системними і не призвели до підвищення якості самої освіти та її конкурентоспроможності, оскільки не була виконана необхідна умова будь-якої реформи – значні інвестиційні вливання на матеріально-технічну базу, підтримка університетської науки, соціальний захист освітян тощо. Невирішення проблеми на цьому етапі є загрозою національній безпеці країни, оскільки збереження і розвиток нації неможливі без розвитку освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Економіка* регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ. К. : НІСД, 2015. 92 с.
2. *Антонюк Л. Л., Сацик В. І.* Виробнича конкурентоспроможність регіонів України. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 5(119). С. 149–161.
3. *Василенко В. Н., Агафоненко О. Ю., Будяков В. Е.* Конкурентоспособность регионов: истоки, оценки и перспективы : монографія. В. Н. Василенко. Донецк : Юго-Восток, Лтд, 2008. 363 с.
4. *Стратегія* та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : монографія ; за ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильціва. Львів : Ліга Прес, 2010. 488 с.
5. *Герасимчук З. В., Ковальська Л. Л.* Конкурентоспроможність регіону: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Надстир'я, 2008. 248 с.
6. *Заблудська І. В., Большенко С. Ф.* Концептуальні засади формування механізму забезпечення конкурентоспроможності трудового потенціалу регіонів. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 2. С. 247–253.
7. *Кифяк В. Ф.* Стратегія розвитку територіальних рекреаційних систем: теорія, методологія, практика : монографія. К. : Чернівці: Книги-XXI, 2010. 432 с.
8. *Ковальська Л. Л.* Оцінка конкурентоспроможності регіону та механізми її підвищення : монографія. Луцьк : Надстир'я, 2007. 419 с.
9. *Королюк Ю. Г.* Механізми управління розвитком регіональних систем : монографія. К. : Терно-граф, 2011. 344 с.
10. *Регіональна політика* в країнах Європи: Уроки для України ; за ред. С. Максименка. К. : Логос, 2000. 171 с.
11. Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 856. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248598109>.
12. *Регіональна статистика* : сайт Державної служби статистики України / стат/ інформація : Багатогалузева статистична інформація, 2016. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.08.2016).
13. *Здобути освіти*: у Львові чи за кордоном? URL : <http://www.lvivpost.net/lvivnews/n/30285>.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2016.

Luchyk S., Luchyk V., Luchyk M. Economic potential of the Ukrainian border regions.

Background. The positioning of regions, including the border regions, is conducted to determine their competitive advantages and factors restraining development; to define the effect of regions on competitiveness of the country; to develop and adjust national and regional development strategies.

The **aim** of the article is a practical application of the methodical approach to determine the position of the border regions regarding the usage of the economic potential of Ukrainian regions.

Materials and methods. Works of national scientists on regional development, data of the State Statistics Service of Ukraine, own calculations and observations served as the information base for the research. The study used a set of general and special methods of knowledge: theoretical generalization, grouping, comparison, analysis and synthesis, integrated evaluation and graphical analysis.

Results. Conducted positioning of border regions by integral evaluation and graphical analysis defined top five leaders: Donetsk, Kyiv, Kharkiv, Odesa and Lviv regions and outsiders: Rivne, Kherson, Zakarpattia, Chernivtsi and Chernihiv regions.

Conclusion. To increase the efficiency of the existing economic potential of border regions is an essential direction of foreign direct investments for development and improvement of the quality of infrastructure and information support for the development of trade and logistics, hospitality and tourism industries. The development of a cross-border cooperation is hampered by its underestimation by the regional government, the lack of a clear legal framework and transparent financial mechanisms. To prevent a significant loss of an intellectual capital in the border regions from young people's mass migration for educational and employment purposes the educational system and science should be improved to a new level by directing significant investments.

Keywords: border region, Carpathian Euroregion, economic potential, integral assessment, region positioning.

REFERENCES

1. *Ekonomika* regioniv u 2015 roci: novi realii' i mozhlyvosti v umovah zapochatkovanyh reform. K. : NISD, 2015. 92 s.
2. Antonjuk L. L., Sacyk V. I. Vyrobnycha konkurentospromozhnist' regioniv Ukrai'ny. Aktual'ni problemy ekonomiky. 2011. № 5(119). S. 149–161.
3. Vasilenko V. N., Agafonenko O. Ju., Budjakov V. E. Konkurentosposobnost' regionov: istoki, ochenki i perspektivy : monografija. V. N. Vasilenko. Doneck : Jugo-Vostok, Ltd, 2008. 363 s.
4. *Strategija* ta mehanizmy zmicnennja prostorovo-strukturnoi' konkurentospromozhnosti regionu : monografija ; za red. A. I. Mokija, T. G. Vasyliciva. L'viv : Liga Pres, 2010. 488 s.
5. Gerasymchuk Z. V., Koval's'ka L. L. Konkurentospromozhnist' regionu: teorija, metodologija, praktyka : monografija. Luc'k : Nadstyr'ja, 2008. 248 s.
6. *Zablods'ka I. V., Bolshenko S. F. Konceptual'ni zasady formuvannja mehanizmu zabezpechennja konkurentospromozhnosti trudovogo potencialu regioniv. Aktual'ni problemy ekonomiky. 2014. № 2. S. 247–253.*
7. Kyfjak V. F. *Strategija rozvytku terytorial'nyh rekreacijnyh system: teorija, metodologija, praktyka : monografija. K. : Chernivci: Knygy-HHI, 2010. 432 s.*
8. Koval's'ka L. L. *Ocinka konkurentospromozhnosti regionu ta mehanizmy ii' pidvyshhennja : monografija. Luc'k : Nadstyr'ja, 2007. 419 s.*
9. Koroljuk Ju. G. *Mehanizmy upravlinnja rozvytkom regional'nyh system : monografija. K. : Terno-graf, 2011. 344 s.*
10. *Regional'na polityka v krajinah Jevropy: Uroky dlja Ukrai'ny ; za red. S. Maksymenka. K. : Logos, 2000. 171 s.*
11. *Pro zatverdzhennja Porjadku ta Metodyky provedennja monitoryngu ta ocinky rezul'tatyvnosti realizacii' derzhavnoi' regional'noi' polityky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 21 zhovtnja 2015 r. № 856. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248598109>.*
12. *Regional'na statystyka : sayt Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrai'ny / ctat/ informacija : Bagatogaluzeva statystychna informacija, 2016. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennja 15.08.2016).*
13. *Zdobuty osvitu: u L'vovi chy za kordonom? URL : <http://www.lvivpost.net/lvivnews/n/30285>.*